

Drámapedagógiai módszerek alkalmazása a földrajztanításban

Dilemma

A légszennyezés világméretű következményei

Készítette: Fehér Anna, földrajztanár szakos hallgató, osztatlan tanárképzés, 2017

A drámapedagógia napjainkban egyre inkább előtérbe kerülő módszer, ami a reformpedagógia terjedésével karöltve néhány helyen már meghatározza a tanulási-tanítási folyamatokat. Jóllehet nem igazán szeretik alkalmazni a tanárok, lényegét megértve mégis egyike a legfontosabb módszereknek, hiszen a drámapedagógia egy interdiszciplináris jellegű személyiségfejlesztő módszer, melynek alkalmazása során gyarapodnak és mélyülnek az ismeretek, fejlődnek a képességek és a társas kapcsolatok a tanár által irányított, csoportos dramatikus cselekvések révén¹. Lényege tehát, hogy a lexikális tudás elsajátítása helyett a kompetencia-, képesség- és személyiségfejlesztés kerül előtérbe.

Feladatom során a *dilemma*, mint drámapedagógia módszer gyakorlatban való alkalmazását igyekeztem megvalósítani, ehhez azonban nézzük meg, mit is jelent maga a fogalom. A dilemmának az a célja, hogy a tanuló az információk, valamint saját előzetes tapasztalatai, logikája és attitűdje alapján élje bele magát egy személy helyébe, és hozzon döntést egy megismert helyzetben.² Az empátián túl a racionalitás is szerepet kap, és a legfontosabb feladata, hogy megálljunk egy pillanatra, és gondoljuk végig egy adott döntés érveit és ellenérveit, és az alapján hozzunk értékítéletet. Nagyon közel áll tehát a mindennapi élet által megkövetelt döntéshozatalok áradatához, így az életre is nevel a módszer.

Hosszas gondolkozás után, hogy melyik évfolyamon tartom a leginkább effektívnek a drámapedagógiát a légszennyezéssel kapcsolatban, választásom a kilencedikesekre esett, mert náluk már a bőséges háttértudás ok-okozati gondolkozást eredményezhet, illetve mélyebben megérthetik és magukénak érezhetik a „*muszáj tenni valamit*” közhelyt, ami hozzásegíthet egy racionálisan mérlegelő generáció kialakításában.

Ahhoz, hogy tudjuk, milyen tudást kell elsajátítaniuk a gyerekeknek, először nézzük meg, mit ír a Nat és a kerettanterv a légszennyezéssel kapcsolatban kilencedik évfolyamon.

A Nat a 9-12. évfolyamokra a következőket fogalmazza meg a környezeti kérdésekkel kapcsolatban mint fejlesztési feladat:

„Az egységes földi rendszer működését károsan befolyásoló társadalmi és egyéni cselekedetek visszahatásainak beláttatása...”

„A környezeti változások értékelése, a felelős döntéshozatal képességének megalapozása...”

Emellett a közműveltségi tartalmakból (összességében az egész globális kihívások ezt tárgyalja) néhány példa:

„A geoszférák természetes egyensúlyára ható veszélyforrások, folyamatok, a problémák okai, következményei és lehetséges megoldása; a környezeti állapotromlás és az életminőség összefüggései.”

„Felelős környezeti magatartás, az egyén társadalmi szerepvállalása.”

A kerettanterv ennél részletesebben fogalmaz 9. évfolyamon:

¹ forrás: dr. Makádi M.: Tevékenykedtető módszerek a földrajztanításban, Budapest, 2015.

² forrás: ua.

A légkör földrajzánál a nevelési-fejlesztési cél a következő: *„Az oksági gondolkodás fejlesztése a légköri folyamatokat alakító tényezők közötti kölcsönhatások alapján;... a Föld egészére gyakorolt hatásának bemutatása;... igény... kialakítása a tevékeny, felelős környezeti magatartásra az emberi tevékenység légköri folyamatokra gyakorolt hatásainak bemutatásával; ...helyi károsító folyamatok globális veszélyforrásokká válása...”*

A fejlesztési követelmények a következők a légszennyezéssel kapcsolatban: *„A legnagyobb légszennyező források megnevezése; a szennyeződés élettani, gazdasági stb. következményeinek bemutatása példák alapján. Az egyén lehetőségeinek és felelősségének feltárása a károsítás mérséklésében, a légköri folyamatok egyensúlyának megőrzésében. Aktuális légszennyezési információk gyűjtése és feldolgozása.”*

Mindezekből kiindulva amit elengedhetetlennek tartok: *a felelős döntéshozatal képességének megalapozása..., ...igény... a felelős környezeti magatartásra... .* Ezekre nem is lehet alkalmasabb módszer a drámamódszernél.

Terveim szerint ez a tanóra lezáró lenne: lezárná a légkör földrajzát, és a tanultakat alkalmazva, összegzően és a lényeg tükrében részt vehetnének a probléma valós felismerésében és a megoldás keresésében. 45 percet szánnék rá, tehát egy teljes tanórát, hiszen ezzel – véleményem szerint – nem érdemes rövidebben foglalkozni. Az osztályméret is fontosnak bizonyulhat ennél a feladatnál: 20 fő fölött nem biztos, hogy így oldanám meg, tehát maximum 20 főre tervezem a módszer megvalósítását.

Feladatléírás

Először egy kis mozgólódást gondoltam ki: időjárástól függően az udvaron vagy a tornateremben egy nagy téren felállítanám egysorba az egész osztályt, és különböző kérdéseket tennék fel nekik. Attól függően, hogy mi a válaszuk, vagy ott maradnak azon az oldalon vagy átállnak a terem/tér másik oldalára.

1. Mit gondolsz, a légszennyezés képes globálisan a környezetet átalakítani? Ha úgy gondolod, hogy igen, akkor állj át (nekem) jobb oldalra, ha úgy gondolod, hogy nem, maradj a bal oldalon!
2. Mit gondolsz, a légszennyezés képes befolyásolni a te életedet is? Ha úgy gondolod, hogy igen, akkor állj a jobb oldalra, ha úgy gondolod, hogy nem, állj a bal oldalra!
3. Mit gondolsz, saját felelősségvállalással az emberiség képes lenne változtatni a légszennyezés mértékén és ezzel megóvni a környezetet? Ha igen, állj a jobb oldalra, ha nem, állj balra!
4. Mit gondolsz, ha az amerikai elnök lennél, tudnál a légszennyezés mértékén változtatni, és ezzel a környezetet megóvni? Ha úgy érzed, hogy igen, akkor állj a jobb oldalra, ha úgy gondolod, hogy nem, állj a bal oldalra!
5. Mit gondolsz, te magad, xy, képes vagy változtatni és ezzel a környezetet megóvni? Ha igen, állj a jobb oldalra, ha nem, állj a bal oldalra!

Mindez egy már-már radikális ráhangolódás lenne, de a mozgás fizikailag is megnyitja őket, nem alszanak el a levegőhiánytól, nem gémberednek el a tagjaik, nekik is tenni kell valamit, és ez a szellemi tevékenységet is beindíthatja, a kreativitást kibontakoztathatja, ami ennél a módszernél elengedhetetlen tényező.

Ezek után az utolsó két kérdést bontanám ki drámapedagógiai módszerrel. Két kört tervezek: 1. kör: mit tudnátok tenni az USA elnöke helyében?

2. kör: mit tennétek hétköznapi emberként?

Az első körben felosztanám az osztályt négy csoportra sorshúzás alapján (cédulák a kalapban):

- „amerikai elnök” csoport, akik megmondják, hogy mit kellene tenni,

- „szkeptikusok csoport”, akik rávilágítanak az ötlet hibáira,
- „bizakodó csoport”, akik rávilágítanak az ötlet előnyeire
- „tudós csoport”, akik megmondják, ez a valóságban hogyan valósítható meg.

Heterogén lenne a csoportösszetétel, hogy segítsék egymást, illetve a nemek közötti észjárásbeli különbségek is felszínre jussanak, újabbnál újabb ötleteket adva egymásnak. Nem lenne idő csoportmegbeszélésre, de aki már hozzászólt a témához, nem szólalhat meg önkényesen, csak kézfeltétellel, illetve az egymásra való érzékenység nevelési célzatával a csoportok egymás után következnenek, nem vágnának egymás szavába, ezzel még a kommunikációs készségeik is fejlődhetnek.

A sorrend a következő lenne: elnök, szkeptikus, bizakodó, tudós. Az elnök a nép elé tárja az ötletét, a szkeptikusok ezt megtámadják, a bizakodók megvédik, a tudósok az összes elhangzott tény és benyomás alapján megvalósítják az ötletet. Három ötletet terveznék eljuttatni a megvalósításig (valószínűleg lesz olyan, ami időközben kiesik, de hármát szeretnék a kör végére tisztán láttatni) mert muszáj, hogy maradjon idő a másik feladatra is. Én jegyzetelnék, amit aztán otthon megszerkesztve a következő óra elején kiosztanék, mintegy rendszerezve a dilemma során felmerült tényeket, érveket és megoldásokat.

A második kör arról szólna, hogy ki-kí mit tud tenni a légszennyezés, mint károsító tényező csökkentése és megelőzése érdekében. Itt fordul a kör: aki az előbb „amerikai elnök” volt, az most tudós lesz, aki tudós volt, az pedig Kovács János (alias döntéshozó). Aki szkeptikus volt az előző körben, az most bizakodó lesz, aki pedig bizakodó volt, most szkeptikus lesz. Szerepet cserélnek, hogy mindkét oldalt megtapasztalják; ha arra nem is marad idő, hogy mind a négy szerepet felvegyék, kettő egymással ellentéteset azért megismerhetnek: milyen érzés kitalálni valamit és azzal szemben milyen azt a gyakorlatban megvalósítani, illetve milyen érzés valaminek csak a hátrányait nézni, ezzel ellentétben pedig milyen az előnyeivel foglalkozni. Tehát az amerikai elnökből Kovács János lett, és az ő fejével gondolkozva kell a döntéshozóknak felvetni három olyan megvalósítható megoldást, ami segíthet a légszennyezés csökkentésében. Természetesen ugyanazok a játékszabályok élnek ebben a körben is, mint az előzőben: mindenki egyszer szólalhat meg önkényesen, elkerülve azt, hogy csak egy ember dolgozzon, és ha nagyon ötletelen a csoport, csak akkor szólítanám fel. A csoportok megszólalási sorrendje itt is maradna: Kovács János, szkeptikus, bizakodó, tudós. Folyamatosan segítenék egymást a csoportok a gondolkozásban: a döntéshozók megmutatnák, hogyan kell felelősséget vállalni, a szkeptikusok azt láttatnák, hogyan kell racionálisan gondolkozni, a bizakodók megmutatnák mindenben a jót, mintegy pozitív energiát sugározva, a tudósok pedig a gyakorlati gondolkozást prezentálnák.

Összességében tehát ideális esetben mindenki tanulna mindenkitől, mindenki megtapasztalna két oldalt, és látna négyet, a végére pedig kikerekedne, hogy nem kell amerikai elnöknek lenniük ahhoz, hogy nagymértékben csökkentsék a légszennyezést, sőt, lehet, hogy egyszerűbben kitalálnak három megvalósítható ötletet, amit aztán be is tarthatnak. Az lenne a végső cél, hogy amit meghatároznak, azt építsék be a mindennapjaikba, hiszen ha egy osztály ezt megteszi, már egy osztálynnyival nagyobb az esély a jobb levegőminőségre, mint az óra előtt.

Mellékletek

1. Kártyák a ráhangolódáshoz

Mit gondolsz, a légszennyezés képes globálisan átalakítani a környezetet?

Mit gondolsz, a légszennyezés képes befolyásolni a te életedet is?

Mit gondolsz, felelősségvállalással az emberiség tudna változtatni a légszennyezés mértékén és ezzel megóvni a környezetet?

Mit gondolsz, ha az USA elnöke lennél, tudnál a légszennyezés mértékén változtatni és ezzel a környezetet megóvni?

Mit gondolsz, te magad, xy, képes vagy változtatni és ezzel a környezetet megóvni?

2. Szerepek kihúzása

USA elnök	USA elnök	USA elnök	USA elnök	USA elnök
Szkeptikus	Szkeptikus	Szkeptikus	Szkeptikus	Szkeptikus
Bizakodó	Bizakodó	Bizakodó	Bizakodó	Bizakodó
Tudós	Tudós	Tudós	Tudós	Tudós

3. Segítő táblázat a jegyzeteléshez

	Ötlet	Pro	Kontra	Megoldás	Elvetve-e?
1					
2					
3					
4					
5					

	Ötlet	Pro	Kontra	Megoldás	Elvetve-e?
1					
2					
3					
4					
5					

IRODALOM

dr. MAKÁDI Mariann (2015): Tevékenkedtető módszerek a földrajztanításban, Budapest

<file:///C:/anna%20mapp%C3%A1i/8.%20f%C3%A9l%C3%A9v/f%C3%B6ci%20m%C3%B3dszertan%20gyak/Tevekenkedtet%C3%B3%20foldrajztanitas.pdf>

utolsó letöltés: 2017. 04. 12., 20:02